Artes Terræ
MAASTIKUARHITEKTID

Artes Terrae OÜ
Reg kood 10914072
Puiestee 78, Tartu 51008
Tel 742 0218
www.artes.ee
artes@artes.ee

Neeruti mõisa pargi ja allee hoolduskava

Kadrina vald Neeruti küla

Neeruti mõisa allee, mälestise reg nr 15671
Neeruti mõisa park, mälestise reg nr 15670
Neeruti mõisa park KKR kood nr KLO1200307

Töö nr: 1514HK/KP3
Muinsuskaitse tegevusluba E 115/2004

Tartu 2015

Tellija: MTÜ Neeruti Mõisa Park

Projektijuht: Heiki Kalberg

Koostaja: Sulev Nurme

Esikaane foto: Neeruti mõisa peahoone juunis 2015, foto Sulev Nurme

©Artes Terrae OÜ 2015

Sisukord

1 Sissejuhatus ... 2
1.1 Hoolduskava koostamise alus ... 2
1.2 Asukoht, suurus ... 2
1.3 Kaitsestaatus ... 3
1.4 Pargi omanikud, pargi valitseja ... 4
1.5 Muinsuskaitse eritingimused pargi hooldusest ... 4
2 Ajalooline lühiülevaade ... 6
3 Olemasolev olukord. Kaitseväärtus, kaitsevajadus. ... 7
4 Hooldustööde plaan ... 11
4.1 Hooldustööde kavandamise põhimõtted ... 11
4.2 Hooldustööde teostaja ... 11
4.3 Hooldusintensiivsus, hoolduskassid ... 11
4.3.1 I hoolduskass ... 11
4.3.2 II hoolduskass ... 13
4.3.3 III hoolduskass ... 13
4.3.4 IV hoolduskass ... 14
4.3.5 V hoolduskass ... 14
4.3.6 Teed, väikevormid, prügi ... 15
4.4 Hooldusalad, hooldusmahud ... 15
4.5 Hooldusalade nr 15 ja 18 lühikirjeldus ja hooldus ... 17
4.6 Allee ja pargipuude hooldus ... 17
4.6.1 Puude hooldus, raied ... 17
4.6.2 Kändude käitlemine ... 18
4.6.3 Allee uuendamine ... 18
4.6.4 Raiejääkide käitlemine ... 18
4.7 Pargi teede ja külastustaristu haldamine, murupindade taastamine ... 19
4.8 Pargi elustiku kaitse korraldamine ... 19
4.9 Pargi tähistamine ... 19
4.10 Pargi hoolduse korraldamine ... 20
4.11 Tulemuslikkuse hindamine ... 21
5 Tegevuskava ... 22
6 Soovitused hooldustööde teostamiseks ja korraldamiseks ... 25
6.1 Puistu hooldustööd ... 25
6.1.1 Võsa raie ... 25
6.1.2 Vanade kahjustatud puude hooldusest ... 26
6.2 Niitmisest ... 26
6.3 Piirangud hooldustehnikale ... 27

1 Sissejuhatus

1.1 Hoolduskava koostamise alus

Hoolduskava on koostatud MTÜ Neeruti Mõisa Park tellimusel Kadrina vallas Neeruti külas asuva Neeruti mõisa pargi ja allee igaaastase hoolduse korraldamiseks. Hoolduskava koostamisel on lähtutud osaliselt "Parkide hoolduskava koostamise juhendist", kuid kuna pargile on koostatud eelnevalt muinsuskaitse eritingimused, mis käsitlevad põhjalikult pargi ajalugu, olukorda ning väärtusi, siis hoolduskavas seda infot ei dubleerita. Samuti on pargis teostatud primaarsed ühekordsed hooldustööd, võsa raie ning vastavalt 2014. a dendrohinnangule ka probleemsete puude raie, mistõttu edasise hoolduse eesmärk on saavutatud heatasemelist seisundit stabiilselt hoida. Seepärast on käesolevas hoolduskavas planeeritud hooldustööde määratlemisel keskendutud eeskätt igaaastaste hooldusmahtude määratlemisele Neeruti mõisa muinsuskaitseala piires ptk 1.2. loetletud kinnistutel.

Hoolduskava koostamisel on kasutatud järgmisi alusmaterjale:

- muinsuskaitse eritingimused (koostaja Lootusprojekt OÜ[1]);
- Neeruti mõisa pargi dendroloogiline hinnang (koostatud 2014, koostaja OÜ Viru Haljastus[2]);
- Gem-Geo OÜ poolt koostatud geodeetiline alusplaan[3];
- AS Maa ja Vesi koostatud pargi kuivenduse ja tiikide rekonstrueerimise projektist[4];
- Neeruti mõisa 1886. a plaanist (skeem 4)[5].

Hoolduskava ei käsitle Loobu jõega seonduvat – vajalikud tegevused on sätestatud ptk 1.3. toodud õigusaktidega ning Loobu jõe Neeruti mõisa juures asuva veelõigu taastamise eelprojektis[6].

Käesolev hoolduskava on koostatud perioodiks 2016-2020 (5 aastat).

1.2 Asukoht, suurus

Hoolduskavaga käsitletav ala (skeem 3) paikneb Neeruti külas, Kadrina Vallas, Lääne-Virumaal järgnevatel kinnistutel:

- Buxhöwdeni (27305:003:1771);
- Buxhöwdeni (27305:003:1772);
- Sigala (27305:003:0028);
- osaliselt Vahula (27305:003:0194);
- osaliselt Allee (27305:003:1780);
- osaliselt Sauna (27305:003:1570).

Hoolduskavaga käsitletava ala kogusuurus on 11,5 ha. Maa-ala lähtub Neeruti mõisa muinsuskaitsealast mainitud kinnistute piires. Vaid allee põhjapoolses osas on piiri laiendatud puude

[1] OÜ Lootusprojekt. Neeruti mõisa pargi muinsuskaitse eritingimused pargi restaureerimise projekti koostamiseks. Töö nr 1410, 2014. a.
[2] OÜ Viru Haljastus. Neeruti mõisa pargi dendroloogiline hinnang. 2014. a.
[3] Gem-Geo OÜ. Kadrina vald, Neeruti küla, Neeruti mõis. Geoalus. Töö nr 9390, 2015.a.
[4] Maa ja Vesi AS. Neeruti mõisa pargi tiikide ja kuivenduse rekonstrueerimise põhiprojekt. Töö nr 191094, 2014.
[5] EAA 2486.1.3379 leht 222 foolio 1
[6] Maa ja Vesi AS. Loobu jõe Neeruti mõisa juures asuva veelõigu taastamise eelprojekt. Töö nr 1409, 2014

juurestikule piisava kaitse tagamiseks tee servast 10 m põhja poole. Kuigi allee osaliselt asub ka kinnistutel 27305:003:2050 ja 27305:003:1880, on need kui eraaiad hoolduskavast välja jäetud. Neljarealise vahtraallee pikkus on u 315 m.

1.3 Kaitsestaatus

Neeruti mõisa park ja allee on muinsuskaitse all ehitismälestisena ("Kultuurimälestiseks tunnistamine ja kaitsevööndi määramine" Kultuuriministri 28. märts 2006. a käskkiri nr 120 (RTL, 07.04.2006, 30, 542) Kuupäev: 05.04.2006)[7], [8]: Neeruti mõisa allee reg nr 15671, Neeruti mõisa park reg nr 15670. Neeruti pargi ja alleega on seotud järgnevad ehitismälestised (reg nr / nimi);

- 15678 Neeruti mõisa ait;
- 15677 Neeruti mõisa karjalaut 2;
- 15676 Neeruti mõisa karjalaut 1;
- 15675 Neeruti mõisa tööhobuste tall;
- 15674 Neeruti mõisa sõiduhobuste tall;
- 15673 Neeruti mõisa kelder;
- 15672 Neeruti mõisa valitsejamaja;
- 15669 Neeruti mõisa peahoone.

Mälestistele on määrusega kinnitatud kaitsevöönd (skeem 1).

Neeruti mõisa park Keskkonnaregistri koodiga KLO1200307[9] on looduskaitsealune objekt alates 1959. a[10]. Looduskaitsealuse pargiosa piir (skeem 2) ühtib muinsuskaitsealuse pargi piiriga. Puistu kaitset ja kasutamist reguleerib Vabariigi Valitsuse määrus nr 64 *Kaitsealuste parkide, arboreetumite ja puistute kaitse-eeskiri* (skeem 2).

Pargi tagaväljaku põhjapoolses tiigis elutseb Maa-ameti Looduskaitse ja Natura2000 kaardirakenduse andmetel tähnikvesilik *(Triturus vulgaris)*, kes on III kaitsekategooria liik.

Hoolduskavaga käsitletavat ala läbib Loobu jõgi (KKR reg kood nr VEE1077900), mis kuulub "Lõhe, jõeforelli, meriforelli ja harjuse kudemis- ja elupaikade nimistusse" kogu ulatuses (RTL 2004, 87 1362), on lõheliste elupaigana kaitstav veekogu (RTL, 18.10.2002, 118, 1714) ning kuulub kas osaliste lõikudena või tervikuna riigi poolt korrashoitavate ühiseesvoolude loetellu (RTL 2006, 7, 133; RTL 2007, 63, 1134)[11].

Pargis asub kaks pärandkultuuri objekti: Neeruti mõis ja kool (reg nr 272:KOO:001) ning Neeruti mõis (reg nr 272:MOA:002).

[7] http://register.muinas.ee/public.php?menuID=monument&action=view&id=15670
[8] http://register.muinas.ee/public.php?menuID=monument&action=view&id=15671
[9] http://register.keskkonnainfo.ee/envreg/main?reg_kood=KLO1200307
[10] http://register.keskkonnainfo.ee/envreg/main?reg_kood=KLO1200307
[11] http://register.keskkonnainfo.ee/envreg/main?reg_kood=VEE1077900

1.4 Pargi omanikud, pargi valitseja

Valdava osa hoolduskavaga käsitletavast pargiosast, millel asub ka kaitsealune park, so kinnistud Buxhöwdeni (27305:003:1771) ja Buxhöwdeni (27305:003:1772) omanikeks on Ander ja Hanna Ild. Pargi kaitseala valitseja on Keskkonnaameti Viru regioon.

1.5 Muinsuskaitse eritingimused pargi hooldusest

Muinsuskaitse eritingimustega Neeruti pargi restaureerimise projekti koostamiseks on seatud pargihoolduse organiseerimist puudutavad järgnevad tingimused[12]:

- Neeruti mõisa park tuleb korrastada Muinsuskaitseametis kooskõlastatud projekti alusel ning regulaarselt hooldada projekti koosseisus esitatavale pargi hooldamise kavale. Projekt peab võimalust mööda ajalooliste hoonete lähiümbruses arvestama algupärase kujundusega.
- käesolevad muinsuskaitse eritingimused, samuti koostatav projekt ja hoolduskava kooskõlastada Muinsuskaitseametiga;
- pargitöid, vanade puude hooldamist jms võib teha restaureerimiskogemust omav firma.

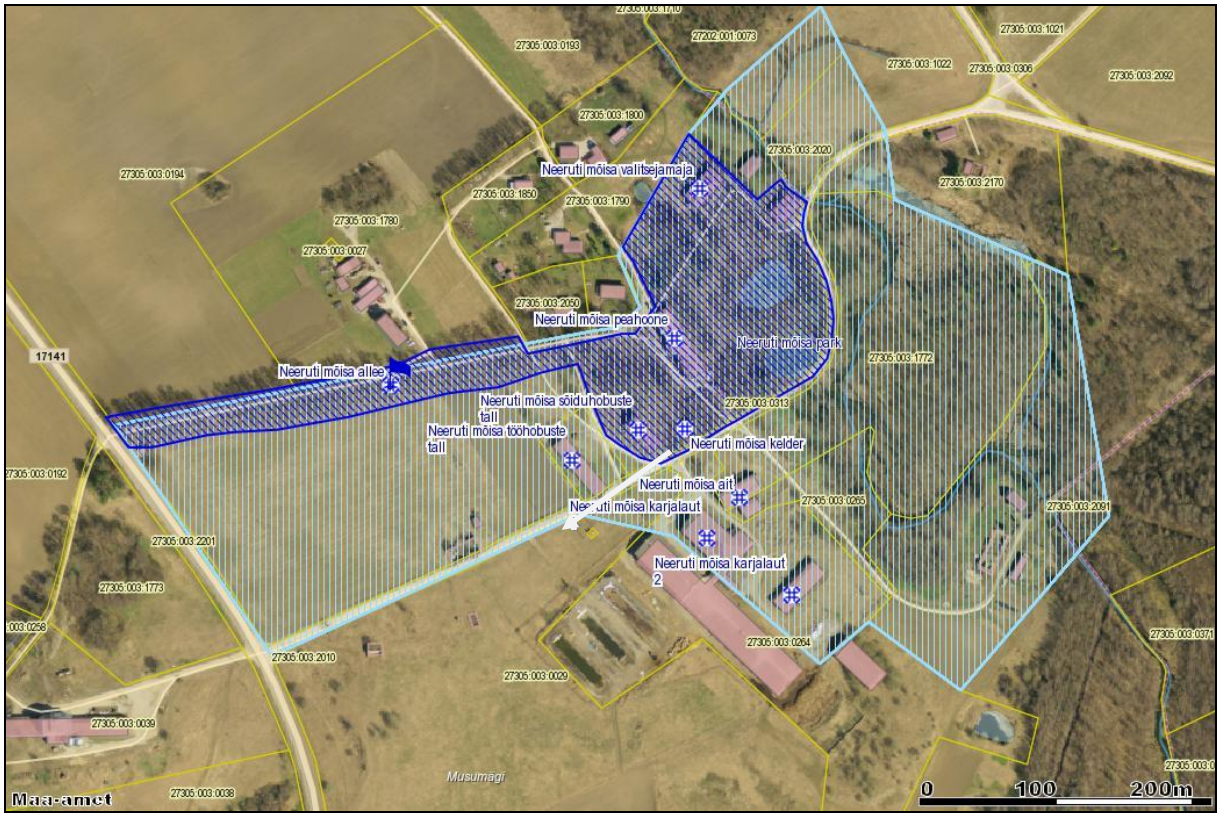

Skeem 1. *Neeruti mõisa muinsuskaitsealuste objektide asukohaskeem ortofotol. Allikas: Maa-ameti kaardirakendus http://xgis.maaamet.ee.*

[12] Väljavõtted muinsuskaitse eritingimustest, Neeruti mõisa pargi muinsuskaitse eritingimused pargi restaureerimise projekti koostamiseks. OÜ Lootusprojekt, töö nr 1410, 2014. a; lk 44-46.

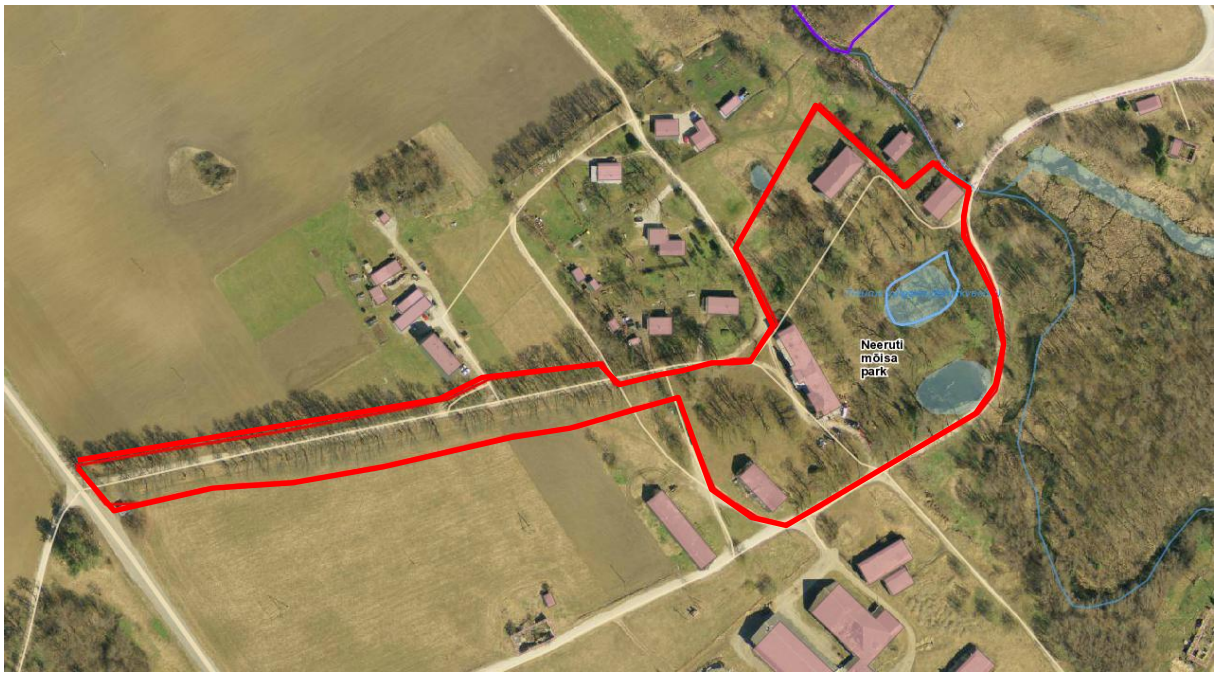

Skeem 2. *Neeruti mõisa looduskaitsealuse pargiosa piir ortofotol. Allikas: Maa-ameti kaardirakendus http://xgis.maaamet.ee.*

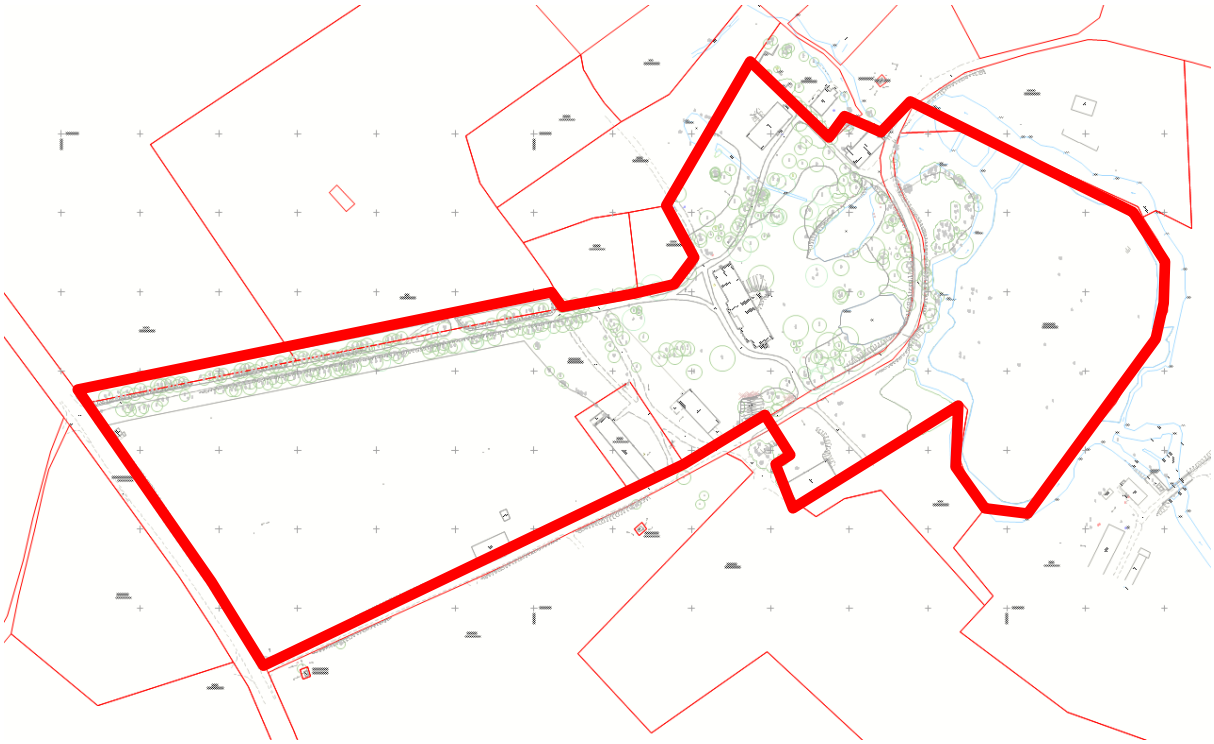

Skeem 3. *Hoolduskavas käsitletava ala orienteeruv piir. Allikas: Gem-Geo OÜ, töö nr 9390, koostatud 2015.a.*

2 Ajalooline lühiülevaade

Neeruti mõisast (sk s Buxhoewden) on antud põhjalik ajalooline ülevaade muinsuskaitse eritingimustes[13]. Alljärgnev lühikokkuvõte põhineb eelpoolviidatud materjalil.

Neeruti mõisa on mainitud esimest korda 1406. a Buxhövdenite valduses. Edasi on see kuulunud mitmetele omanikele, sh Lodedele, v Nierothidele, Zoege v Manteuffelitele ja v Rehbinderitele. Liivi sõja järgselt kuulus mõis v Nierothidele, millest tuleneb ka mõisa eestikeelne nimi. Mõisa viimane omanik oli Eduard von Kirschten. Pargi praegused omanikud on Ander ja Hannah Ild.

Mõisa peahoone praegusel asukohal valmis 1878. a, muud hooned, sh valitsejamaja, on vanemad ja pärinevad XIX sajandi I poolest. XIX sajandi viimasel veerandil rajati peahoone juurde ka park ning allee. 1905. a ehitati peahoone ümber, projekti autoriks oli Peterburi arhitekt Carl Schmidt.

Neeruti mõisa park on vabakujulise historitsistliku ruumilahendusega, mida ilmestavad keerukas vabakujuline teedevõrk, vahelduv reljeef, tiigid ning vabas asetuses loodulikud puudegrupid (skeem 4; foto 1). XX sajandi algul kujundati mõisasüdamest läände Neeruti mägedesse ulatuslik metsapark (oletatavalt kuni 100 ha).

Skeem 4. *Väljavõte 1886. a. Neeruti mõisa plaanist. EAA 2486.1.3379 leht 222 foolio 1*

[13] Neeruti mõisa pargi muinsuskaitse eritingimused pargi restaureerimise projekti koostamiseks. OÜ Lootusprojekt, töö nr 1410, 2014. a; lk 20-22.

Foto 1. *Väljavõte Neeruti mõis 31. märtsil 1932. Aerofoto, kapten Tuvikese kogu*[14].

3 Olemasolev olukord. Kaitseväärtus, kaitsevajadus.

Neeruti mõisa kaitserežiim ja sellest tulenev on kirjeldatud ptk 1.3. Neeruti pargi olukord on täpsemalt kirjeldatud muinsuskaitse eritingimustes[15]. Neeruti park on väga hea XIX sajandi lõpupoole historitsistliku pargi näide. Park on kompaktne ning suhestub väga hästi miljööliselt Eesti mõisaarhitektuuris väheesineva *art noveau*'liku peahoonega moodustades kokku tervikliku kauni ansambli – mis ongi pargi kõige olulisem väärtus. Park on hästi säilinud, pargis on väga hästi jälgitav kõrghaljastusega määratletud ruumiline struktuur, pargiosade ruumiline ja funktsionaalne jaotus, peamised aktsendid (veekogud, vaated peahoonele), tähtsamad hooned (peahoone, valitsejamaja, tallid (säilinud osaliselt)). Säilinud ei ole endisaegne maakivist müüriga piiratud tarbeaed (ehitatud 1960-te lõpul täis elamuid), teedevõrk ja arhitektuursed väikevormid.

Pargiruumi terviklikkuse, ansamblilisuse ning esteetilisuse säilitamise huvides on pargi järjepidev hooldamine ning seeläbi toimuv säilinud ajaloolise pargiruumi hoidmine ning kaitse esmatähtis pargi edasisel haldamisel.

Pargist ja alleest on eemaldatud võsa ning enamus ohtlikest puudest vastavalt 2014. a dendrohinnangule. Park on põhiosas (allee ja looduskaitsealune pargiosa peahoone ümber)

[14] ERA 2124.2.1076. 211. 1

[15] Neeruti mõisa pargi muinsuskaitse eritingimused pargi restaureerimise projekti koostamiseks. OÜ Lootusprojekt, töö nr 1410, 2014. a; lk 23-40.

hetkeseisus väga hästi hooldatud. Primaarseid hooldustöid ei ole läbi viidud nn endises pargiosas Loobu jõe saarel, pargist üle tee jääval jõelookel on töid tehtud osaliselt.

Eelnevat arvestades on vajalik:

- säilitada ja edendada praegust (2015 suvi) hooldustaset optimeerides pargiositi hooldusintensiivsuse ja vajalikud hooldustööd väljakujunenud mahtudes;
- kõrvaldada pargi seisundit halvendavad tegurid, sh läbiv liiklus, parkimine muruplatsidel, isetekkelised pinnaseteed, ohtlikud puud jm, mis ei vaja uute rajatiste ehitamist ega täiendavaid istutustöid;
- näha ette Loobu jõe saarele soovitav hooldustööde pakett ettevalmistamaks maa-ala kasutuselevõttu pargi osana;
- teavitada läbi tähistuse ja infokandjate kohalikke elanikke ja külastajaid teadvustamaks Neeruti pargi väärtustest ja kaitsestaatusest.

Foto 2. *Esiväljak juunis 2015 (Sulev Nurme foto).*

Fotod 3-4. *Tagaväljak juunis 2015, tagaplaanil tähnikvesiliku elupaigaks olev tiik, all allee – vaade maantee poole (Sulev Nurme fotod).*

Fotod 5-6. *Loobu jõe saare puistu mais 2015, all rohumaa alleest lõunas, taamal allee (Sulev Nurme foto).*

4 Hooldustööde plaan

4.1 Hooldustööde kavandamise põhimõtted

Hoolduskavaga kavandatakse pargi edasiseks haldamiseks vajalikud hooldustööd. Pargi- ja alleeosas annab hoolduskava praeguse seisundi hoidmiseks vältimatute iga-aastaste hooldustööde mahud, mis aastate lõikes oluliselt ei saa muutuda. Eraldi on käsitletud Loobu jõe saart, kus praegu hooldust ei teostata ning mille kasutuselevõtmiseks ja stabiilse hooldustaseme saavutamiseks on vajalik teostada hooldustööd mitmes etapis. Hoolduskava lähtub pargi ja allee praegusest (2015. a) situatsioonist. Hoolduskava kasutamisel tuleb arvestada sellega, et Neeruti pargile on koostatud tiikide ja kuivenduse projekt[16], millekohaste ehitustööde lõpetamisel tuleb määrata tiikide ja kuivendussüsteemi edasiseks haldamiseks vajalikud hooldustööd. Samuti tuleb arvestada sellega, et pargile koostatakse rekonstrueerimisprojekt, mis viiakse ellu etapiviisiliselt. Hoolduskava tuleb seetõttu korrigeerida vastavalt tiikide rekonstrueerimisprojekti ja pargi rekonstrueerimisprojekti realiseerimisele. Eelnevast tulenevalt on käesoleva hoolduskava kehtivusperiood 5 aastat.

Hooldustööde optimaalsemaks korraldamiseks on pargialad jagatud lähtuvalt pargiruumi spetsiifikast, krundi piiridest ning füüsilistest piiritlejatest pargis hooldusaladeks. Erinevatel hooldusaladel saab kasutada erineva intensiivsuse ja spetsiifikaga hooldustöid. Hooldustööde paketid on diferentseeritud lähtuvalt hooldusintensiivsusest viide hoolduskassi (vt ptk 4.2). Hoolduskassi number (I-V) näitab ka hooldatava ala tähtsust hooldusjärjekorras. Täpsemad hooldustööde mahud, hoolduskassid, puistu hooldamise spetsiifika ning hooldatavate alade suurused on koondatud tegevuskava tabelisse (tabel 1).

Hooldussaladele kavaga määratud hooldusintensiivsust muru/rohttaimestiku hoolduses võib lähtuvalt muutustest pargi kasutusest suurendada või vähendada ühe klassi võrra.

4.2 Hooldustööde teostaja

Regulaarsete hooldustööde (niitmine, prahikoristus, lehekoristus) teostab omanik või kokkuleppel omanikuga teostab haljastuse hoolduse baasettevalmistusega isik/ettevõte, kvalifitseerumistingimused seab omanik. Puude võrahooldust, kändude freesimist, muru taastamist jm sarnased tööd võib teostada vastavalt eritingimustes (vt hoolduskava ptk 1.5) ette nähtud vana pargi hoolduskogemust omav isik/ettevõte, puude raiet ja hooldust võib teostada arborist.

4.3 Hooldusintensiivsus, hoolduskassid

4.3.1 I hoolduskass

Muru

Nõuded muru hoolduseks:

- katvus vähemalt 95 %, kõrreliste enamusega (va tagaväljakul kasvavate suurte puude all, kus võib vähesest valgusest tingituna esineda rohttaimestikuta laike;

[16] Maa ja Vesi AS. Neeruti mõisa pargi tiikide ja kuivenduse rekonstrueerimise põhiprojekt. Töö nr 191094, 2014.

- niitmiskõrgus 5 - 8 cm, vastavalt hooajale, minimaalne niite kõrgus 5 cm;
- esimene niide teha kevadel, kui kõrreliste kõrgus on vähemalt 8 cm ja kevadlilled (siniliiliad, ülased jms) on õitsenud;
- niitmissagedus vastavalt vajadusele, kuid soovitavalt vähemalt 3 korda kuus;
- niitmisel kasutada nn multšivat rootorniidukit või niitmisjäägid eemaldada;
- olemasolevate teede servamine vastavalt vajadusele, kuid minimaalselt kord kuus vegetatsiooniperioodil;
- teedele ja tiikidesse sattunud niide eemaldatakse koheselt peale niitmist;
- umbrohutõrjet ei ole vajalik teha, kui on tagatud regulaarne niitmine;
- murule langenud lehed tuleb riisuda ja eemaldada sügisel vastavalt vajadusele soovitavalt novembris (minimaalselt üks kord) ning teostada kevadine järelpuhastus aprillis;
- õhustada, multšida ja rullida soovitavalt üks kord aastas (kevadel aprilli III dekaad).

Puud

Nõuded üksikpuude hoolduseks:

- võrade kujundus- ja hoolduslõikuse vajaduse määramiseks tuleb teostada puude ülevaatus vähemalt üks kord aastas, vajaduse ilmnemisel teostada probleemsete puude võrahooldus; lõikusaeg vastavalt liigile;
- topiaarlõikus (sh hekkide ja vormpuude lõikus (eeskätt hooldusalad 5, 8, 9) tuleb teostada vastavalt vajadusele, arvestades puu liiki ja kasvukohta; lõikamistihedus peab tagama soovitud korrektse võra kuju (ülekasvanud võrsete pikkus mitte üle 5 cm);
- murdumisohtlikud ja murdunud harud/puud ning suured oksad likvideeritakse jooksvalt kuni nädala jooksul peale probleemi ilmnemist (probleemi likvideerimiseni tähistada ohtlik puu ja piirata juurdepääs);
- tormimurd likvideeritakse jooksvalt kuni nädala jooksul peale probleemi ilmnemist (probleemi likvideerimiseni tähistada ohtlik puu ja piirata juurdepääs);
- taimehaiguste ja kahjurite tõrje tuleb teostada ainult vajadusel vastavalt konkreetsele kahjustajale.

Põõsad, põõsagrupid

Nõuded üksikpõõsaste ja põõsagruppide hoolduseks:

- hoolduslõikus teostada regulaarselt igal kevadel arvestades liigiomast lõikamise spetsiifikat, noorenduslõikus teostada vastavalt vajadusele, taimed tuleb üle vaadata vähemalt üks kord aastas;
- vegetatiivselt hästi levivate liikidega põõsagrupid piiritleda muruhoolduse käigus jooksvalt
- kujundus- ja topiaarlõikus teostada vastavalt vajadusele ja taimeliigile sobiva sagedusega
- põõsaste kohale kasvavate puude okste lõikus, mis varjutavad valgust põõsastele, teostada kord aastas rutiinsete puistu hooldustööde käigus;
- põõsagruppide ja massiivide täiendusistutuste vajadus hinnata kord aastas, istutused teostada vajadusel kord aastas kevadel, keskelt tühjaks jäänud gruppidel siirdada äärtest juurtega elujõulisi võrseid keskosadesse või istutada keskele uued istikud;
- taimehaiguste ja kahjurite tõrje tuleb teostada vastavalt vajadusele (mitte kasutada kaitsealuseid liike kahjustavaid kemikaale, mitte kasutada kemikaale perioodidel, kui need võivad olla ohtlikud kaitsealustele liikidele).

4.3.2 II hoolduskass

Muru

Nõuded muru hoolduseks:

- katvus vähemalt 75%, kõrreliste enamusega, puude võrade all võib esineda rohttaimestikuta laike;
- niitmiskõrgus 5 - 15 cm, vastavalt hooajale, minimaalne niite kõrgus 5 cm;
- esimene niide teha kevadel, kui kõrreliste kõrgus on 10-15 cm ja kevadlilled (siniliiliad, ülased jms) on õitsenud;
- niitmissagedus vastavalt vajadusele, kuid soovitavalt vähemalt 2 korda kuus;
- niitmisel kasutada nn multšivat rootorniidukit või niitmisjäägid eemaldada;
- olemasolevate teede servamine vastavalt vajadusele, kuid minimaalselt kord vegetatsiooniperioodil;
- teedele ja tiikidesse sattunud niide eemaldatakse koheselt peale niitmist;
- umbrohutõrjet ei ole vajalik teha;
- murule langenud lehed tuleb riisuda ja eemaldada sügisel vastavalt vajadusele soovitavalt novembris (minimaalselt üks kord) ning teostada kevadine järelpuhastus aprillis;
- õhustada, multšida ja rullida soovitavalt üks kord aastas (kevadel aprilli III dekaad).

Puud, põõsad, põõsagrupid

Hooldus tehakse vastavalt I hoolduskassi nõuetele vastavalt

4.3.3 III hoolduskass

Muru, aasad

Nõuded muru/aasataimede hoolduseks:

- katvus vähemalt 60 %, võib esineda muruvabasid laike, muruhoolduse eesmärk on säilitada pigem rohustu niidu- ja/või puisniiduilmelisus;
- looduslikku puistuga piirnevate alade ja suurte puudegruppidega piirnevate alade looduslikke rohttaimi on soovitav säilitada puistu servades piiritletud massiividena nö üleminekualadena niidetavalt alalt puistule (riba laius 2-3 m);
- kõrgus üldjuhul 15 - 25 cm, vastavalt hooajale, kevadlillede õitsemise perioodil niita õitsemise lõppedes, esimene niide soovitavalt mai I dekaad;
- minimaalne niite kõrgus 10 cm;
- niitmissagedus vastavalt vajadusele, kuid soovitavalt 1 kord kuus;
- niitmisjääke ei eemaldada;
- murule langenud lehed tuleb riisuda ja eemaldada üks kord sügisel.

Puud, põõsad, põõsagrupid

Nõuded hoolduseks:

- hooldusõikus tuleb teostada vastavalt vajadusele, soovitavalt üks kord aastas;
- tormimurd, ohtlikud oksad ja puud likvideeritakse jooksvalt esimesel võimalusel, kuid mitte harvem kui 2 korda aastas (probleemi likvideerimiseni tähistada ohtlik puu ja piirata juurdepääs).

4.3.4 IV hooldusklass

Muru, aasad

Nõuded muru/aasataimede hoolduseks:

- hoolduse eesmärk on säilitada rohustu niidu- ja/või puisniiduilmelisus;
- loodusliku puistuga piirnevate alade ja suurte puudegruppidega piirnevate alade looduslikke rohttaimi on soovitav säilitada puistu servades piiritletud massiividena nö üleminekualadena niidetavalt alalt puistule (riba laius 2-3 m);
- kõrgus üldjuhul 15 - 45 cm, minimaalne niite kõrgus 10 cm;
- esimese niite aeg vastavalt ilmastikule peale enamuse aasataimede õitsemise lõppu (juuni III dekaad - juuli I dekaad);
- niitmissagedus vastavalt vajadusele, kuid soovitavalt 2 korda vegetatsiooniperioodil; esimene kord peale aasataimede õitsemist juuni III dekaad - juuli II dekaad ja teine kord septembri I - II dekaad;
- niitmisjäägid võib purustada, purustatud niitmisjääke ei pea eemaldama;
- murule langenud lehti ei koristata, lehed puhutakse teede servadest kuni 5 m ulatuses eemale ning kõdunemata lehed purustatakse järgneva hooaja esimesel niitel.

Puud, puudegrupid, põõsad

Hooldus teostatakse vastavalt III hooldusklassi nõuetele, võrade hoolduslõikus teha üksikpuudel kord kahe aasta jooksul, puistus teede ääres (kuni 10 m kaugusel tee servast kummalgi pool teed ja puistu pargipoolselt piirilt) kord kahe aasta jooksul, va kasutajatele ohtlikud oksad, mis tuleb eemaldada jooksvalt esimesel võimalusel, kui mitte harvem kui kord aastas.

4.3.5 V hooldusklass

Kaldataimestik, alustaimestik

Nõuded muru/aasataimede hoolduseks:

- ei niideta;
- eemaldatakse praht, mahalangenud suured oksad, lamapuit;
- lehti ei koristata.

Puud, puudegrupid, põõsad

Puistu hooldamisel on eesmärgiks säilitada massiivide ja gruppide looduseilmelisus, hooldamisel arvestada alljärgnevaga:

- võrade hoolduslõikus teha teede ääres kord viie aasta jooksul (kuni 10 m kaugusel tee servast kummalgi pool teed äärest ja puistu pargipoolselt piirilt) va kasutajatele ohtlikud oksad, mis tuleb eemaldada jooksvalt esimesel võimalusel;
- eemaldada tormimurd teede äärest ja puistu pargipoolselt piirilt (kuni 10 m kaugusel tee servast kummalgi pool teed), mitte harvem kui kord aastas;
- eemaldada rippes vm ohtlikud puud, jooksvalt, kuid mitte harvem kui kord aastas (probleemi likvideerimiseni tähistada ohtlik puu ja piirata juurdepääs).

4.3.6 Teed, väikevormid, prügi

Pargiteed

Nõuded pargiteede hoolduseks:

- teed pühitakse suveperioodil vastavalt vajadusele, pargialal kuid mitte harvemini, kui 2 korda kuus, sisseniidetavaid teid ei pühita;
- kruusateed servatakse tihedusega, mis tagab sirge, ülekasvamata serva, kuid soovitavalt mitte harvem, kui kord kuus vegetatsiooniperioodil;
- kõvakattega teed, sh asfaltkate teed remonditakse jooksvalt vastavalt vajadusele;
- kõvakattega teedel teostatakse umbrohutõrje vajadusel jooksvalt, ei tohi kasutada keemilisi umbrohutõrje vahendeid;
- lehed koristatakse kõigilt teedelt jooksvalt vastavalt vajadusele.

Arhitektuursed väikevormid

Nõuded arhitektuursete väikevormide hoolduseks:

- pargimööbli, tähiste, infokandjate jm purunenud osad, kasutamist raskendavad või kasutajale ohtlikud vigastused kõrvaldatakse jooksvalt koheselt probleemi ilmnemisel; juhul, kui kohene jooksev remont ei ole võimalik, suletakse defektne ese kasutamiseks kuni vea kõrvaldamiseni;
- pargimööblit, tähiseid jm värvitakse vajadusel korraliselt üks kord aastas kevadel; lumevabal ajal tekkinud värvikahjustused (graffiti, vandalism jms) likvideeritakse kuu aja jooksul peale ilmnemist.

Prügi

Prügi koristamise tihedus:

- prügi koristatakse vastavalt vajadusele, kuid minimaalselt 1 kord nädalas;
- sügisperioodil teedele langenud lehed peahoone ümbruses (hooldusaladel nr 6, 7, 13) eemaldatakse võimalusel teedelt igapäevaselt puhuriga.

4.4 Hooldusalad, hooldusmahud

Hooldatav ala on jaotatud 21 erinevaks piirkonnaks (joonis 1). Kontuurid lähtuvad olemasolevast teedevõrgust, hoonete, puistu ning rajatiste asendist, alleel ka võimalikust juurestiku kaitsevööndist (Neeruti alleel arvestatud alleel kulgeva tee välisservast kummalegi poole orienteeruvalt 10 m). Tabelis 1 on antud hooldusala hooldusklass, hooldusala suurus ning vajadusel märkused hooldustööde täpsustamiseks. Tabelis 1 on antud hooldusala tüüpi, tööde spetsiifikat kirjeldav kood (m - muru/aasa hooldus; ü - üksikpuude hooldus; p - puistu hooldus; e - erihooldus vastavalt ala spetsiifikale). Hooldusklassidele vastavate tööde kirjeldused on esitatud ptk 4.2.

Tabel 1. *Hooldusalad, hooldusvajadus*

Hool-dusala nr.	Hooldus-klass	Pindala (m2)	Hooldusala tüüp /töö spetsiifika	Märkused
1	IV	38093	m	
2	III	8325	mü	Sh allee hooldus, esimeses etapis isetekkeliste pinnaseteede murustamine.
3	III	2375	mü	Allee hooldus, esimeses etapis isetekkeliste pinnaseteede murustamine.
4	III	600	mü	Allee hooldus.
5	III	65	mü	
6	III	59	mü	
7	I	67	m	
8	I	4408	mü	
9	II	4373	mü	Esimeses etapis tee murustamine, maapinna taastamine ja hävinud muru taastamine joonisel 1 näidatud piirkonnas.
10	II	4350	mü	
11	III	295	m	
12	IV	4205	müp	Võsa eemaldamine.
13	I	6272	mü	Läänepoolse tiigi serva loodusliku taimestiku jätmine / kasvutingimuste tagamine – vesiliku kaitseks.
14	II	555	mü	
15	V	1010	p	Puistu harvendamine, metsakuiva ja lamapuidu eemaldamine.
16	IV	4205	m	
17	III	1549	m	
18	V	20121	pe	Puistu harvendamine, metsakuiva ja lamapuidu eemaldamine, võsa raie.
19	V	822	e	Kalda- ja veetaimestiku (rohttaimed) säilitamine, lamapuidu, prahi ja võsa eemaldamine.
20	V	849	üe	Kalda- ja veetaimestiku (rohttaimed) säilitamine, lamapuidu, prahi ja võsa eemaldamine.
21	V	422	e	Kalda- ja veetaimestiku (rohttaimed) säilitamine, lamapuidu, prahi ja võsa eemaldamine.
Teed		2901	e	Aukude täitmine, lehtede eemaldamine, lumetõrje.
Tiigid		1871	e	Veepeegli puhastamine.

Tabelis 2 on esitatud koondtabelina hooldust vajavate puittaimede mahud.

Tabel 2. *Hooldust vajavad puittaimed*

Nr	Nimetus	M/Ü	Hulk
1	Üksikpuud ja suured üksikpõõsad	tk	381
2	Põõsamassiivid	m2	354
3	Looduslik puistu, noorendik (hooldusalad 15; 18)	m2	21131

Pargihooldustööde teostajaks on pargi omanik.

4.5 Hooldusalade nr 15 ja 18 lühikirjeldus ja hooldus

Hooldusalad nr 15 ja 18 on looduslikud valdavalt halli lepa ja hariliku saare enamusega noored lehtpuupuistud, mis on tekkinud vana pargi võsastumisel. Tänaseks on neil aladel kujunenud välja looduslik mets, milles leiduvad üksikud suuremad pärnad, arukased, harilikud vahtrad, harilikud saared ja harilikud kuused, mis moodustavad erivanuselise ca 60-120 a ebaühtlase ja hõreda I rinde. II rinde moodustab peamiselt harilik saar, hall lepp ning vähemal määral harilik vaher (vähem teisi lehtpuuliike), ebaühtlase tihedusega ning vanusega ca 15-40 a. Alusmetsas domineerib harilik saar, harilik toomingas, vähem teisi lehtpuuliike, millest soodsate valgusolude korral tekib uus järelkasv. Hulgaliselt on tuulemurdu ning lamapuitu.

Rohustu on tänu vahelduvale mikroreljeefile liigirikas, valdavalt on tegemist naadi ja angervaksa kasvukohatüüpidega. Ülevaatusel juunis täheldati muuhulgas kollase iirise, kuutõverohu, piibelehe laialdasi kasvualasid.

Alade hooldusel on esmatähti puistu harvendamine loomaks perspektiivsetele puudele paremad kasvutingimused ning avamaks vanade puude võraaluseid. Hooldustööd tuleb teostada kahes etapis:

1. primaarsed hooldustööd:
    - lamapuidu ja tuulemuru eemaldamine
    - puistu harvendamine/võsa raie, vanade puude võraaluste puhastamine; ettemärkimisel maastikuarhitekti ja või dendroloogi poolt; puistu säilitada suurte gruppide ja massiividena, vanadele puude ümber tekitada nende vaadeldavuse tagamiseks mitte üle 20 m läbimõõduga häilud;
    - eemaldada võib kõik alla 8 cm jämedused puud, millel puudub kasvuruum või mis kasvavad väärtuslikemate puude võrasse;
    - säilitada raietel võimalikult kõik karilikud kuused, harilikud pärnad, harilikud vahtrad, harilikud pihlakad, säilitada alusmetsa põõsad (harilik toomingas, mage sõstar, kuslapuu jm);
    - säilitada alustaimestik (rohttaimestik ja põõsad).
2. rutiinsed hooldustööd:
    - peale võsa eemaldamist tuleb võsa tagasikasvamise takistamiseks alasid esimesel kahel aastal niita kaks korda suve jooksul;
    - edaspidi võsa eemaldamine ülepinnaliselt iga kahe aasta järel.

Kokku ülalloetletud hooldustöid vajavava puistu pindala on 21131 m2 (vt ka tabel 2).

Hooldustööde teostajaks on pargi omanik.

4.6 Allee ja pargipuude hooldus

4.6.1 Puude hooldus, raied

Allee- ja pargipuudele on tehtud 2015. a sanitaarraie ning võrahooldus. Edasine puude hooldus toimub II klassi nõuetele vastavalt. Alleel väljaminevate puude asemele uusi ei istutata. Pargis võib üle 60 cm läbimõõduga puude kuivamisel asendada kuivanud puud samast liigist vähemalt 4,5 m kõrguse istikuga.

Kokku on 2015. a juuni seisuga 165 hooldust vajavat alleepuud ning 216 pargipuud. Puude võrade ülevaatus teostada vähemalt 1 kord aastas.

OÜ Viru Haljastus teostatud dendrohinnangu kohaselt on pargis ja allees läbi viidud dendrohinnangus ette nähtud I etapi raie – kokku 308 puud, teise etapi raiemaht on 69 puud. II etapi raied on otstarbekas teostada hoolduskava perioodi I pooles. Prognoositav võimalik 5 aasta jooksul lisanduv sanitaarraie maht kuni 20 puud.

Hooldustööde teostajaks on pargi omanik.

4.6.2 Kändude käitlemine

Kännud diameetriga üle 20 cm pargi põhiosas freesitakse, väiksema läbimõõduga lõigatakse maapinnaga tasa või juuritakse. Juurimisel ei tohi kahjustada säilitatavate väärtuslike puude juurestikku. Kändude freesjäägid segatakse kasvumullaga ning kasutatakse kännualuste murustamiseks, juuritavad kännud tuleb ära vedada.

Juuritud kändude kohad tuleb kasvumullaga täita ning murustada (vt ka ptk 6.2.2).

Üksikute suuremõõduliste puude kännud võib pargis säilitada. Sel juhul lõigatakse kännud maapinnaga võimalikult tasa, et need ei takistaks muru hooldust.

OÜ Viru Haljastus teostatud dendrohinnangu kohaselt on pargis ja allees läbi viidud I etapi raie, mille kohaselt vajab käitlemist kokku 308 kändu. II etapi raiete kohaselt tuleb käidelda 69 kändu. Ülejäänud raied-freesimised teostatakse pargis jooksvalt vastavalt reaalsele vajadusele (kuivanud puude eemaldamine, tormikahjustuste likvideerimine jm avariilised tööd puistus).

Hooldustööde teostajaks on pargi omanik.

4.6.3 Allee uuendamine

Hoolduskava kehtib allee osas kuni allee uuendamiseni. Allee täiemahuliseks uuendamiseks on koostatud eelprojekt (koostaja Artes Terrae OÜ, töö nr 1514KP3, 2015). Allee uuendamine on III prioriteetsusklassiga töö (vt ptk 5), mis on soovitav siduda muude taastamisistutuste tegemisega pargi rekonstrueerimisel. Allee uuendamine võib toimuda ka peale käesoleva hoolduskavaga käsitletavat perioodi. Allee uuendamine tehakse ühes etapis.

Tööde teostajaks on pargi omanik.

4.6.4 Raiejääkide käitlemine

Raie- ja hooldustööde jääke (oksad, tüved, kännud) ei tohi ladustada pargis ja need tuleb pargist ära vedada nädala jooksul peale nende teket. Ladustada võib pargist min 300 m alla valdavate tuulte suunas. Raiejäägid on soovitav kasutada kütteks (oksad, tüved) või hakkepuiduks (peened oksad). Muud jäägid (saepuru, lehed, koor jm) komposteerida. Komposteerimiseks sobiv plats planeerida kaitsealuse pargi osast välja. Okste põletamine kaitsealuse pargi territooriumil ei ole lubatud. Tekkiv

materjal, mida ei saa ümber töötada eelpooltoodud viisidel, käidelda kohalikus omavalituses ette nähtud korras.

Tööde teostajaks on pargi omanik.

4.7 Pargi teede ja külastustaristu haldamine, murupindade taastamine

Neeruti mõisapargile on koostamisel rekonstrueerimisprojekt (koostaja Artes Terrae OÜ), millega lahendatakse külastustaristu ja teede rekonstrueerimine. Koos sellega lahendatakse ka uus teedevõrk, liiklusskeem ning parkimine.

Olemasolevate hooldustvajavate pargiteede maht on 2901 m2, üheetapiliselt teostatav isetekkeliste pinnaseteede murustamise ja olemasolevate kahjustatud murualade taastamise maht on kokku 2090 m2. Murupindadelt võib eemaldada niitmist takistavad kivid, mis ei ole ajalooliste rajatiste osad, maht täpsustada tööde teostamise käigus.

Tööde teostajaks on pargi omanik.

4.8 Pargi elustiku kaitse korraldamine

Neeruti pargis on teadaolevalt tähnikvesiliku elupaik pargi tagaväljaku põhjapoolses tiigis. Hooldustööde korraldamisel on soovitav konsulteerida vastava spetsialiseerumisega bioloogiga tiigi ümbruse tööde teostamise aja ja spetsiifika osas. Täiendavate uuringute tegemise otsustab ja korraldab vajadusel kaitseala valitseja (Keskkonnaameti Viru regioon).

Raietöödega likvideeritud väheväärtusliku haljastuse tõttu lindude pesitsuskohtade kompenseerimiseks on soovitav paigaldada pargipuudele pargi perifeersetes osades lindude pesakaste erinevatele liikidele.

Tööde teostajaks on kaitseala valitseja ja/või pargi omanik.

4.9 Pargi tähistamine

Pargi väärtuste säilitamiseks ja kaitsmiseks ning pargi terviklikkuse tagamiseks ja hooldamiseks on soovitav tähistada täiendavalt kaitstava pargi piirid. Neeruti park on kava koostamise ajal korrektselt tähistamata. Tähised tuleb paigaldada pargi piirile kolme kohta peamiste juurdepääsuteede äärde (vt skeem 5). Pärast tähiste paigaldamist tuleb tähiseid kontrollida kord aastas ning vajadusel tähised parandada või välja vahetada. Tähistamine kooskõlastada Keskkonnaametiga.

Külastajatele teabe jagamiseks on soovitav paigaldada Neeruti parki, selles lubatud tegevusi ning sellesse plaanitud tegevusi tutvustav infotahvel (vt soovitav asukoht skeem 5). Tahvel paigaldada talli nurga juurde iseseisvale alusele. Tahvli tekst on soovitavalt eesti-, vene- ja inglisekeelne. Infotahvli lahendus kooskõlastada kaitseala valitsejaga. Pärast tahvli paigaldamist tuleb neid kontrollida jooksvalt ning lõhutud või kahjustatud tahvlid tuleb võimalikult kiiresti asendada.

Tööde teostajaks on pargi omanik.

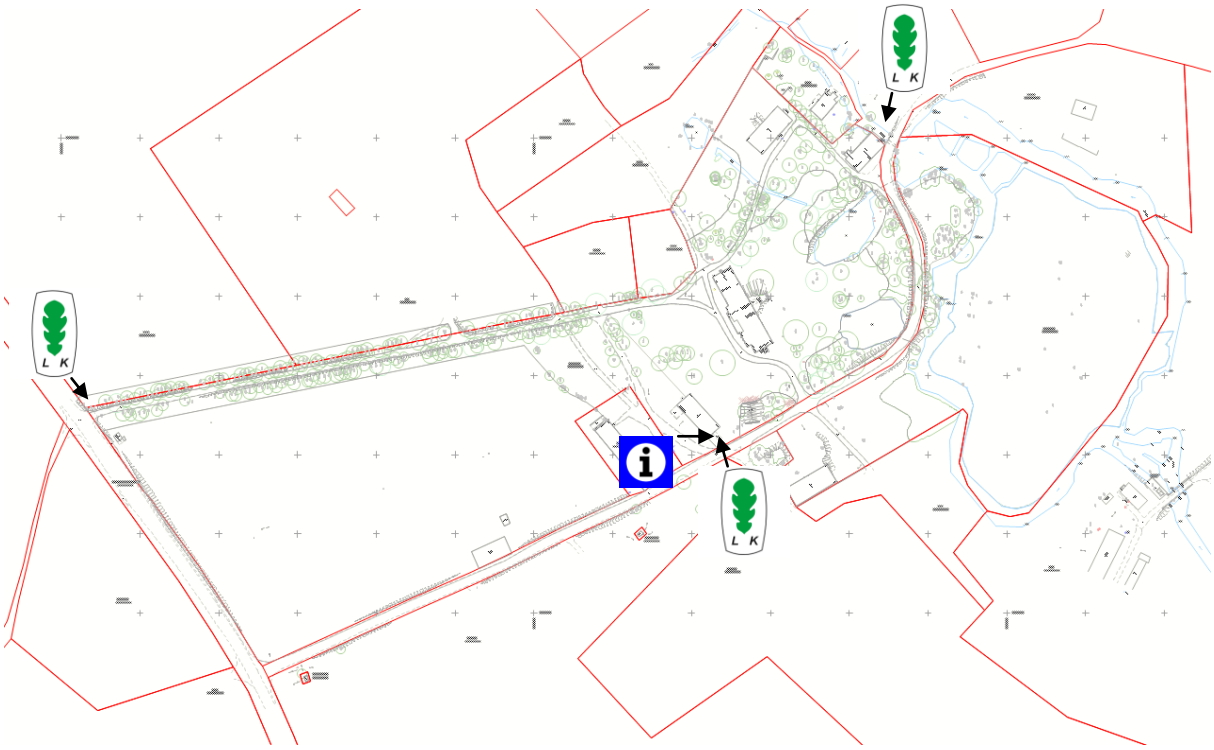

Skeem 5. *Pargi tähiste paigaldamise skeem. Skeemi aluse allikas: Gem-Geo OÜ, töö nr 9390, koostatud 2015.a.*

4.10 Pargi hoolduse korraldamine

Pargi hooldustööd korraldab pargi omanik koostöös pargi valitsejaga. Neeruti pargi hooldustööde korraldamisel hoolduskavaga määratud perioodil on vajalik:

- vastavalt hoolduskavale töötada välja hooldustööde teostamise igaaastane kalenderplaan (vt ka käesolev hoolduskava ptk 5 – tegevusplaan);
- lõpetada eelmiste ühekordsetest hooldustöödest või pargi varasemast kasutusest tekkinud kahjustuste likvideerimise vajadusest tulenevad tööd (pms kändude käitlemine, pinnase tasandamine ning muru taastamine jms) ;
- viia ellu pargi kuivenduse ja tiikide rekonstrueerimisprojekt;
- hooldustaseme hoidmiseks soetada vajalik hooldustehnika;
- koostada pargi rekonstrueerimisprojekt.

Eelnevatest perioodidest jäänud töödeks on peamiselt 2015. a tehtud raie jääkide (kännud, tüved) äravedu, kändude käitlemine ja murukahjustuste likvideerimine, samuti hoonete restaureerimisega tekkinud prahi äravedu. Kändude freesimine teostatakse allee- ja pargiosas vastavalt Viru Haljastus OÜ toodud I etapi raiemahtudest. Perspektiivne raie määrata samas dokumendis antud II etapi raiemahtudest lähtuvalt.

Tiikide rekonstrueerimisel lähtuda tiikide rekonstrueerimisprojektist ja seda täiendavast pargi rekonstrueerimisprojektist (eeldatav valmimine august 2015). Tiikide ja kuivendussüsteemide hooldusmahud määratakse peale rekonstrueerimistööde lõppu konsulteerides vastava projekti koostaja ja ehitajaga ning pargi valitsejaga.

Hooldustehnika soetamisel tuleb eelkõige arvestada vältimatuid primaarseid hooldustegevusi nagu niitmine ning võsa eemaldamine, lehekoristus, niitmisjääkide ja lehtede teisaldamine. Hooldustehnika soetamisel eelistada universaalseid mudeleid, st hooldusmasinaid, mida saab kasutada multifunktsionaalselt erinevate tööde tegemiseks. Hooldusmasinate soetamisel lähtuda ptk 6.4. toodud piirangutest.

4.11 Tulemuslikkuse hindamine

Hoolduskava kehtivuse viimasel aastal (2021) on soovitav läbi viia pargi ülevaatus ning hinnata seni kehtinud kava rakendamise tulemuslikkust. Tulemuslikkuse hindamine on aluseks uue kava koostamisele. Tulemuslikkuse hindamise viib läbi pargi valitseja.

Alljärgnevalt on esitatud üldised põhimõtted, mida Neeruti pargi hoolduskava tegevuste tulemuslikkuse hindamisel arvestada.

- Tulemuslikkuse hindamise käigus analüüsitakse saavutatud tulemust kavandatud tegevuse osas.
- Pargiruumi säilimine.
- Tulemuslikkuse hindamisel tuleb analüüsida, kas tegevus aitas kaasa eesmärgi saavutamisele ja kui edukalt see toimis. Analüüs peab sisaldama hinnangut tehtud kulutuse ja saavutatud tulemuste suhtes.
- Kaitsealuste liikide (tähnikvesilik) kaitse eesmärgil tehtavate tegevuste tulemuslikkust saab hinnata kaitstavate liikide seisundi järgi (liigi esinemine, populatsiooni ja elupaiga säilimine).
- Kogu kava analüüsitakse kaitsekorraldusperioodi lõpus ja sellest lähtudes koostatakse uus hoolduskava perioodiks 2021-2026.

Tegevus loetakse tulemuslikuks, kui kaitsekorraldusperioodi lõpus 2021. aastal on:

- säilinud on Neeruti pargi ning ajalooliselt kujunenud väärtuslik pargiruum;
- hoitud ja parendatud on 2015. a hooldustase, mistõttu on säilinud/suurenenud pargi elustiku liigirikkus ja elujõulisus;
- kõrvaldatud on pargi seisundit halvendavad tegurid sh läbivliiklus, parkimine muruplatsidel, isetekkelised pinnaseteed, ohtlikud puud jm;
- läbi on viidud Loobu jõe saare primaarsed hooldustööd: võsa raie ja puistu harvendusraie;
- säilinud on tähnikvesiliku elupaik põhjapoolses tiigis;
- pargi tutvustamiseks on paigaldatud infotahvlid jm kohalike elanike ja turistide teavitamiseks Neeruti pargi väärtustest.

5 Tegevuskava

Tegevuskava tabelisse on koondatud eelnevates peatükkides käsitletud tööd, mis on täitmiseks käesoleva hoolduskavaga ettenähtud perioodi (5 aastat) jooksul. Alljärgnevas tabelis (tabel nr 3) on tegevused jaotatud vastavalt tegevuse olulisusele järgmistesse prioriteetsusklassidesse:

- esimene prioriteet – hädavajalik tegevus, milleta kaitse-eesmärkide täitmine planeeritavas ajavahemikus on võimatu;
- teine prioriteet – vajalik tegevus, mis on suunatud väärtuste taastamisele, eksponeerimisele ja potentsiaalsete ohutegurite kõrvaldamisele;
- kolmas prioriteet – soovituslik tegevus ehk tegevus, mis aitab kaudselt kaasa väärtuste säilimisele ja taastamisele ning ohutegurite kõrvaldamisele.
-

Esimesse prioriteeti kuuluvad tööd:

- mille tegematajätmisel ala eesmärkideks võetud väärtused hävinevad või halveneb nende seisund oluliselt;
- mis on hädavajalikud ala eesmärgiks võetud väärtuse hoolduse tulemuslikkuse hindamiseks.

Teise prioriteeti kuuluvad tööd:

- mis on olulised, kuid mille elluviimise edasilükkumine ei too kaasa pargi väärtusi vähendavaid tagajärgi;
- mis on külastuskorralduslikult olulised – piiride tähistamine, olemasolevate külastustaristu hooldus, infokandjate paigaldamine jms.

Kolmandasse prioriteeti kuuluvad:

- ala väärtuste säilitamiseks/taastamiseks/hooldamiseks vajalikud muud tööd, mis aitavad kaudselt kaasa väärtuste soodsa seisundi tagamisele;
- olulised inventuurid, mis pole siiski vajalikud ala hoolduse tulemuslikkuse hindamiseks.

Tegevuskavas (tabel 3) ei ole antud hooldustööde hindasid. Hooldustööde hinnad tuleb arvutada vastaval hooldusaladele (joonis 1) määratud hoolduskласside tööde kirjeldusi arvestades. Kalkulatsiooni koostamisel konsulteerida Keskkonnaameti ja vana pargi hoolduskogemust omava spetsialistiga.

Tabel 1. *Tegevuskava koondtabel*

Tegevuse tüüp: H – hooldus; T – taastamine; TT – tähistamine; U – lisauuringud, projekteerimistööd jm; K – hooldustööde korraldamine. Korraldaja: O – omanik; KA – kaitseala valitseja.

Jrk	Tegevuse nimetus	Tegevu-se tüüp	Korral-daja	Priori-teet	Ühik	Maht	2016	2017	2018	2019	2020	2021
I PARGI JA ALLEE HOOLDUSE KORRALDAMINE												
1.	Hooldustehnika soetamine (soetatava hooldustehnika tüübid ja hulga kalkuleerib omanik)	K	O	I	vastavalt vajadusele							
2.	Tiikide ja pargikuivendusprojekti elluviimine (vt ptk 4.1) ja ehitusjärgse hooldustegevuse väljatöötamine; hoolduskava vastav täiendamine	T	O	I			rekonstru-eerimis-tööd		hoolduskava täiendamine 2017-2018, ehitusjärgne hooldus			
3.	Allee uuendamine vastavalt Artes Terrae OÜ koostatud projektile (2015)	T	O	III			Teostamise aeg võib olla kogu hoolduskava perioodi jooksul mistahes ajal, soovitav on see siduda pargi muude taastamisistustustega.					
4.	Pargi põhiosa rekonstrueerimisprojekti koostamine	K/U	O	II			x	-	-	-	-	-
5.	Saare osa rekonstrueerimisprojekti koostamine	K/U	O	II			-	x	-	-	-	-
6.	Rekonstrueerimis-projektide elluviimine; hoolduskava vastav jooksev täiendamine	T	O	II			-	-	x	x	x	x

Jrk	Tegevuse nimetus	Tegevu-se tüüp	Korral-daja	Priori-teet	Ühik	Maht	2016	2017	2018	2019	2020	2021
II HOOLDUS-, TAASTAMIS- JA OHJAMISTÖÖD: PARK JA ALLEE												
1.	Kändude freesimine lähtuvalt OÜ Viru Haljastuse dendro-hinnangu raiemahtudest	H	O	I	tk	308	x	-	-	-	-	-
2.	I etapi raiete kännualuste murustamine	T	O	I	m2	1232	x	-	-	-	-	-
3.	Raiejääkide/prahi äravedu	H	O	I	maht täpsustatakse kohapeal		x	-	-	-	-	-
4.	II etapi raied + kändude freesimine lähtuvalt OÜ Viru Haljastuse dendro-hinnangu raiemahtudest	H	O	II	tk	69	x	-	-	-	-	-
5.	II etapi raiete kännualuste murustamine	T	O	I	m2	276	x	-	-	-	-	-
6.	Eelnevate töödega kahjustatud pinnase- ja muru taastamine	T	O	I	vajadus, maht täpsustatakse p 1-5 antud tööde lõppemisel							
7.	Pargipuude võrahooldus 1 x aastas	H	O	I	tk	216	x	x	x	x	x	x
8.	Alleepuude võrahooldus 1 x aastas	H	O	I	tk	165	x	x	x	x	x	x
9.	Põõsamassiivide hooldus 1x aastas	H	O	I	m2	354	x	x	x	x	x	x
10.	Täiendav sanitaarraie + kändude freesimine 2 x perioodi jooksul (kokku 20 puud)	H	O	II	tk	20	-	-	x	-	-	x
11.	Pinnaseteede murustamine, hävinud murupinna taastamine	T	O	II	m2	2090	x	x	-	-	-	-
12.	Kivide eemaldamine murualadelt	T	O	III	vajadus, maht täpsustatakse enne 2016 esimesi niitmisi							
13.	Niitmine I hooldusklass	H	O	I	m2	10747	x	x	x	x	x	x
14.	Niitmine II hooldusklass	H	O	I	m2	9248	x	x	x	x	x	x
15.	Niitmine III hooldusklass	H	O	I	m2	13268	x	x	x	x	x	x
16.	Niitmine IV hooldusklass	H	O	I	m2	46503	x	x	x	x	x	x
17.	Teede servamine	H	O	III	jm	1500	x	x	x	x	x	x
18.	Teede hooldus (aukude täitmine, lumekoristus)	H	O	II	m2	2900	x	x	x	x	x	x
19.	Lehekoristus 1 x aastas	H	O	I	m2	79796	x	x	x	x	x	x
20.	Prügi koristamine (pargi põhiosas I-III hk 1 x nädalas)	H	O	I	m2	33293	x	x	x	x	x	x
21.	Tiigid, veepeegli puhastamine	H	O	II	m2	1871	x	x	x	x	x	x
22.	Tähiste paigaldamine	TT	O	II	tk	3	x	-	-	-	-	-
23.	Infotahvli paigaldamine	TT	O	II	tk	1	x	-	-	-	-	-
24.	Elustiku kaitse korraldamine	H/U	KA	I/II	täpsustab kaitseala valitseja							

III *LOOBU JÕE SAAR*												
1	Hooldusalade 15, 18 võsa raie ja puistu harvendusraie	H	O	II	m2	21131	x	x	-	-	-	-
2	Hooldusalade 15, 18 võsa lamapuidu ja raiutud võsa väljavedu (orienteeruvalt)	H	O	I	m3	125	x	x	-	-	-	-
3	Hooldusalade 15, 18 võsa järelhooldus (trimmerdamine 2 x veget perioodil)	H	O	I	m2	21131	-	-	x	x	-	-
4	Hooldusalade 15, 18 võsa hooldus (trimmerdamine 1 x vegetatsiooni-perioodil)	H	O	I	m2	21131	-	-	-	-	x	x
5	Hooldusalade 15, 18 säilitatavate puude võrahooldus (orienteeruv arv 120 puud)	H	O	II	tk	120	-	-	-	-	x	x

IV TULEMUSIKKUSE HINDAMINE												
	Tehtud tööde tulemuslikkuse hindamine, uue hoolduskava koostamine		KA/O	III			-	-	-	-	-	x

6 Soovitused hooldustööde teostamiseks ja korraldamiseks

6.1 Puistu hooldustööd

6.1.1 Võsa raie

Võsast (kiirekasvuliste lehtpuude mitteperspektiivsest looduslikust uuendusest – võsana võib käsitelda kõiki isetekkelisi alla 8 cm rinnasdiameetriga puid, millel puudub kasvuruum või mis kasvavad väärtuslikemate puude võradesse) on vaja esmajärjekorras puhastada põlispuude võraalused. Vanade puude alt tuleb eemaldada võsa, tagades sellega neile paremad valgus- ja kasvutingimused. Põõsastike säilitamine on samas oluline, et ei kaoks laululindude pesitsuskohad. Teeäärte puhastamise laius oleneb tee käidavusest. Kasvama võib jätta üksikuid pihlakaid ja toomingaid.

Võsa raieks ja suurte säilitamist mitteväärivate pargipuude eemaldamiseks on sobivaim aeg lehtedeta periood, kui linnud ei pesitse (sügisest kevadeni); kevadeti ja suvel kahjustavad raietööd lisaks lindude-loomade häirimisele ka rohttaimestikku ja pargipinnast. Lehtpuude ja -põõsaste raieks (alade puhastamise ja võsatõrje eesmärgil) on sobivaim aeg juulis-augustis, sel ajal raiumine nõrgestab puujuuri ning uued võsud kas ei teki või on vastuvõtlikud talvekülmadele. Raied tuleks läbi viia järkjärgult, sest äkiline valgustingimuste muutmine ei mõju puudele hästi, samuti võivad allesjäävad puud muutuda tuulehellaks. Võsa eemaldamisega tuleks alustada teede sihtidelt. Võsast puhastatud alasid tuleb pärast kändude freesimist regulaarselt niita, sest vastasel juhul mõjub lehtpuude eemaldamine neid noorendavalt ning hiljem on võsa kasv veel lopsakam. Pärast raieid

tuleb raiejäätmed alalt ära viia; põletamine puude all või pargimurul ei ole lubatav. Pargis võib säilitada maas lamavana mõne esteetiliselt mõjuva jämedama puutüve. Raietel tekkivast oksamaterjalist võib teha hakkepuitu ning seda kasutada pargis asuvate harjutusväljakute pinnakattena.

6.1.2 Vanade kahjustatud puude hooldusest

Jooksvalt tuleb eemaldada tuulemurd, jalal kuivanud ning murdumisohtlikud puud, mis kujutavad ohtu kasutajatele ja naaberpuudele. Samuti tuleb eemaldada isetekkelised puud varakult, millel puudub kasvuruum või mis kasvades hakkavad takistama väärtuslike puude kasvu või rikkuma pargi ruumilist struktuuri (kasvab "vales kohas". Pargis on võrahooldust vajalik teha esmajärjekorras vanadele puudele, mis on saanud varasematel aegadel tormi- vm oksastiku kahjustusi. Puu elujõu säilitamiseks ei tohi ühe kasvuperioodi jooksul kogu võra ulatusest eemaldada rohkem kui 20% täiskasvanud puu okstest. Suurtel okstel ei tohi eemaldada korraga üle 1/3 lehemassist. Jämedate okste (läbimõõt üle 2 cm) eemaldamine tüve juurest ei ole soovitav. Lõigata tuleb tüve või suurema oksa suhtes viltu. Lõikamisel tuleb terveks jätta oksakrae, ka juhul kui see on ümber kuivanud oksa pikaks veninud. Rasked oksad tuleb lõigata mitmes osas. Lõikustööde teostamiseks on sobivaim aeg juunist augustini. Lõikust ei tohi teha alla -5 kraadise temperatuuriga, sest siis on puude oksad rabedad ja liigsed vigastused kerged tekkima. Mahlajooksuga puid tohib lõigata ainult suvel.

Võrahoolduse alla kuulub ka puude toestamine. Pikilõhedega harulisi puid võib olla vaja toestada, samas ei ole kõik harulised puud ohtlikud. Toestusvajaduse või tõhususe üle konsulteerida arboristiga.

Arvestades, et alal on palju jalakäijaid ja sportlasi on soovitatav teede ääred aastas vähemalt korra üle vaadata, et teha kindlaks, kas puudel on uusi tormikahjustusi või lumemurde.

Pargis kasvavad õõnsustega puud on elupaikadeks pargis elutsevatele nahkhiirtele ja lindudele ning nende eemaldamine on lubatav juhul, kui nad on haiguskolleteks või kujutavad ohtu parki külastavatele inimestele. Vanadel puudel on vajalik enne raiet kindlaks, kas tegemist ei ole nn elustikupuudega. Juhul kui see on nii, säilitada tüükad, mis ei ole pargis liiklejatele ohtlikud. Kuivanud puud tuleb teede äärest puu kõrguse (ca 25m) ulatuses eemaldada (mujale võivad kuivanud puud alles jääda) Säilitada võiks vanade puude suure läbimõõduga kännud, sest neil on ajalooline ja ka elustikuline väärtus. Väärtust mitteomavate puude kännud on freesida või lõigata maapinnaga tasa; kändude juurimist tuleb vältida, sest sellega kaasneb kahju ümbritsevatele puudele (põhiliselt juurte vigastamine) ja murupinnale.

Vigastatud ja ohtlike puude hoolduslõikus tuleb konsulteerida arboristiga või tellida hoolduslõikuse tegemine, et vältida puude kahjustamist valede hooldusvõtete kasutamise tõttu. Puude jalalt langetamine on keelatud. Raied võib pargis teostada vaid arborist.

6.2 Niitmisest

Niitude-murupindade hooldamisel ja põlispuude aluse niitmisel tuleb silmas pidada vanade puude juuri ning vajadusel kasutada suuremat niitmiskõrgust, katta puude välja ulatuvad juured või niita probleemsed kohad käsitsi, et juurtele ei tekiks niitmisel vigastusi.

Niitmisel on oluline on jälgida ka niitmisskeemi keskelt lahku või servast serva, et maapinnal elutsevad linnud ja loomad saaksid põgeneda. Kevadel ja sügisel on soovitatav niita kõrgemalt kui suvel. Murule on kõige kahjulikum madal ja harv rootorniidukiga niitmine. Niitmiseks kõige sobilikum on trummelniiduk, siis ei ole tarvidust ala üle riisuda. Sügiseti on soovitav esindusalade murudelt riisuda langenud lehed – lisaks lehtede eemaldamisele eemaldatakse ka niiviisis sammal ja õhustatakse muru pealispinda.

Aasade liigirikkuse ja õitsemise tagamiseks on kõige olulisem õigesti ajastatud niitmine heinaniidukiga, sagedusega, mis sobib alal kasvavatele taimedele. Niitmise abil on võimalik lillemuru kooslust muuta – niidumuru kujuneb tavaliselt välja 4 - 6 aastaga – kui niidetakse igal aastal samal ajal, niitmise arvude kord sõltub mulla viljakusest. Vabanemaks ühe- ja kaheaastastest umbrohtudest, peab niitma enne selliste umbrohtude õitsemist, võililile tõrjeks tuleks niita selle õitsemise lõpupoole. Õitsva lillemuru loomiseks on soovitatav niita teistkordselt 5 - 10 cm kõrguselt, ajal mil niidutaimed on õitsenud ja seemned valminud (enamasti juuli algus kuni augusti algus). Heina võib jätta murule nädalaks, et seemned saaksid variseda, pärast seda hein koristatakse.

6.3 Piirangud hooldustehnikale

Prügikoristus ja lehtede äravedu pargis võib toimuda pargiteedel kuni 1,5 m laiuse ja kuni 1,5 t täismassiga sõidukiga. Murualadel võib liikuda külmumata pinnasega vaid murutraktori või sellega samas kaalus (300...700 kg) olevate hooldusmasinatega. Suurema massiga hooldusmasinatega võib pargialal liikuda erandkorral külmunud pinnasega või avariitööde tegemisel kuival perioodil.

Murualade hooldustöid võib alustada siis, kui maapind on kevadel sulanud ja tahenenud sedavõrd, et hooldustehnika ei vaju enam pinnasesse. Sama kehtib sajuperioodi järgsete hooldustööde kohta.

Pargi raiete ning koristustööde tegemiseks ei tohi kasutada suuri masinaid. Raied ja väljavedu peab toimuma siis kui maapind on külmunud. Puistu võrahooldustööd, milleks tuleb kasutada tõstukit ja vajadusel raskemat väljaveotehnikat tuleb teostada külmunud maapinnaga. Avariitööde (tuulemurru likvideerimine jms) teostada tehnikaga, mis vähim lõhub pargitaimestikku. Tehnika vältimatul liikumisel tekkinud pinnase- ja puistu kahjustused tuleb likvideerida esimesel võimalusel.